

قانون مبارزه با پول شویی

از منظر حسابرسی

صورت‌های مالی

کیهان مهمان*

مقدمه

قانون مبارزه با پول شویی که با عنوان لایحه مبارزه با جرم پول شویی به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده بود، پس از تصویب در جلسه علنی روز سه‌شنبه مورخ ۲ بهمن ۱۳۸۶ و تأیید شورای محترم نگهبان، در تاریخ ۲۴ بهمن ۱۳۸۶ توسط رئیس مجلس شورای اسلامی ابلاغ گردید و رئیس جمهور نیز در تاریخ ۷ اسفند ۱۳۸۶ عیناً قانون را جهت اجرا به وزارت امور اقتصادی و دارایی ابلاغ فرمودند.

تدوین این مقاله به آن دلیل است که قانون مذکور، حساب‌رسان را به گزارشگری موارد مشکوک به پول شویی و اقدامات دیگری ملزم نموده است. قانون توجه در این مقاله، تأثیرات قطعی و احتمالی قانون مبارزه با پول شویی بر مسئولیت‌های حساب‌رسان در موارد حسابرسی صورت‌های مالی و ارائه گزارش نتایج آن است. البته، بدیهی است که انتظار می‌رود راهنمایی‌های کلی درباره‌ی قوانین ضد پول شویی توسط مراجع حرفه‌ای (و در استانداردهای حرفه‌ای) ارائه شود.

اصولاً قوانین ضد پول شویی پیچیده است و طبعاً محتمل می‌نماید ابهاماتی در خصوص تفسیر آن در دادگاه‌ها پیش آید. لذا حساب‌رسان برای درک کامل الزامات قانونی، علاوه بر مطالعه‌ی استانداردهای حرفه‌ای باید الزامات قوانین ذی‌ربط و در صورت لزوم کسب مشورت حقوقی را مد نظر قرار دهند.

مقاله‌ی پیش رو به این صورت سازماندهی شده است که ابتدا مواد قابل بحث قانون مبارزه با پول شویی عیناً آورده می‌شود و در پی آن مطالب حسابرسی مرتبط افزوده می‌شود. برای تهیه‌ی مطالب اخیر عمدتاً از راهنمای جامعه‌ی حسابداران رسمی انگلستان که مشخصات آن در پایان مقاله آمده، استفاده شده است. پس از اینها، نکات دیگری نیز جهت تکمیل بحث افزوده خواهد شد.

ماده‌ی ۱ و توضیحات حسابرسی مرتبط

طبق ماده‌ی ۱ قانون مبارزه با پول شویی، "اصل بر صحت و اصالت معاملات تجاری موضوع ماده (۲) قانون تجارت است، مگر آن که براساس مفاد این قانون خلاف آن به اثبات برسد. استیلاهی اشخاص بر اموال و دارایی اگر توأم با ادعای مالکیت شود، دال بر ملکیت است." طبق استانداردهای حسابرسی، حساب‌رس ملزم است کار حسابرسی را با نگرش تردید حرفه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا نماید؛ یعنی حسابرسی نباید پیش‌داوری کند. در حقیقت، خوش‌بینی و بدبینی در حسابرسی جایگاهی ندارد. بنابراین، در حسابرسی عموماً و به طور کلی فرض نه بر صحت و اصالت معاملات تجاری است نه بر عدم صحت و اصالت آن. اگرچه چنین می‌نماید که بین قانون مزبور و استانداردهای حسابرسی در خصوص برخورد با صحت و اصالت معاملات تجاری مغایرتی وجود دارد، ولی قانون مبارزه با پول شویی (فی‌نفسه) و مواد بعدی این قانون (تلویحاً) این تصور اولیه را تأیید نمی‌کند.

ماده‌ی ۲ و توضیحات حسابرسی مرتبط

طبق ماده‌ی ۲ قانون مبارزه با پول شویی "جرم پول شویی عبارت است از: الف) تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه‌ی ارتکاب جرم به دست آمده باشد، ب) تبدیل، مبادله یا

انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم بوده یا کمک به مرتکب به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نگردد، (وج) اخفاء یا پنهان یا کتمان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه‌ی جرم تحصیل شده باشد.

به نظر می‌رسد تعریف پول شویی در ماده‌ی ۲ از وسعت کافی برخوردار است و می‌تواند همه‌ی موارد پول شویی را در بر بگیرد. ضمناً از لحاظ دسته‌بندی موارد پول شویی نیز با تعاریف جدید پول شویی در دنیا هماهنگی دارد. با این وصف، مطالعه‌ی ماده ۳ درک بهتر این ماده را آسان می‌کند.

طبق استانداردهای حسابرسی، اصل اهمیت یکی از مفاهیم فراگیر در حسابرسی است، اما در این ماده و مواد بعدی قانون، با اهمیت بودن یا نبودن عواید حاصل از فعالیت‌های مجرمانه به عنوان معیاری برای گزارش کردن یا گزارش نکردن موضوع تلقی نشده است. در حقیقت، قانون از این بابت مسکوت است. لذا مسکوت بودن آن را باید این گونه تعبیر و تفسیر کرد که حسابرس باید پول شویی را ماهیتاً موضوع مهمی بداند، فارغ از کمیت آن.

ماده‌ی ۳ و توضیحات حسابرسی مرتبط

نکته‌ی کلیدی تعریف پول شویی، که آن را از سایر جرم‌ها متمایز می‌کند، ثانویه بودن آن است. به عبارت دیگر، ابتدا باید عوایدی در صورت ارتکاب یک جرم اولیه حاصل شود و به دنبال آن پول شویی جهت تطهیر آن عواید، طرح‌ریزی و اجرا شود. از همین روی، در ماده‌ی ۳ قانون مبارزه با پول شویی چنین تأکید شده است: "عواید حاصل از جرم به معنای هر نوع مالی است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم از فعالیت‌های مجرمانه به دست آمده باشد."

با این تعریف، می‌توان گفت به صورت بالقوه بسیاری از جرم‌ها که ارتکاب آن، مالی را عاید مرتکب یا احیاناً افراد دیگر می‌نماید، در ادامه به پول شویی منجر می‌شود. با این حال، نباید تصور شود که دامنه‌ی مسئولیت‌های حساب‌رسان عملاً توسعه‌ی قابل توجهی یافته است. در قسمت‌های بعدی بار دیگر به این مساله نگاه خواهیم کرد.

ماده‌ی ۴ و توضیحات حسابرسی مرتبط

طبق ماده‌ی ۴ قانون مبارزه با پول شویی، "به منظور هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصله، تهیه‌ی سیستم‌های

اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک و به منظور مقابله با جرم پول شویی، شورای عالی مبارزه با پول شویی به ریاست و مسئولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزرای بازرگانی، اطلاعات، کشور و نیز رئیس بانک مرکزی با وظایف ذیل تشکیل می‌گردد:

۱- جمع‌آوری و کسب اخبار و اطلاعات مرتبط و تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی فنی و تخصصی آنها در مواردی که فرینه‌ای بر تخلف وجود دارد طبق مقررات.

۲- تهیه و پیشنهاد آئین‌نامه‌های لازم در خصوص اجرای قانون به هیأت وزیران. ۳- هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط و پیگیری اجرای کامل قانون در کشور. ۴- ارزیابی گزارش‌های دریافتی و ارسال به قوه‌ی قضائیه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است. ۵- تبادل تجارب و اطلاعات با سازمان‌های مشابه در سایر کشورها در چارچوب مفاد ماده‌ی (۱۱).

تبصره‌ی ۱ دبیرخانه‌ی شورای عالی در وزارت امور اقتصادی و دارایی خواهد بود.

تبصره‌ی ۲- ساختار و تشکیلات اجرایی شورا متناسب با وظایف قانونی آن با پیشنهاد شورا به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره‌ی ۳- کلیه‌ی آئین‌نامه‌های اجرایی شورای فوق‌الذکر پس از تصویب هیأت وزیران برای تمام اشخاص حقیقی و حقوقی ذی‌ربط لازم‌الاجراء خواهد بود. متخلف از این امر به تشخیص مراجع اداری و قضایی حسب مورد به دو تا پنج سال انفصال از خدمت مربوط محکوم خواهد شد.

به نظر می‌رسد جای پای چندانی برای نمایندگان حرفه‌ی ما در تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی شورای عالی مبارزه با پول شویی تعبیه نشده است. با توجه به ترکیب شورا این تقیصه کاملاً محسوس است، به خصوص آن که جرایم نقض آیین‌نامه‌های اجرایی مصوب شورای مذکور برای اشخاص ذی‌ربط نسبتاً سنگین است. در حالی که وظیفه‌ی اصلی حساب‌رسان صورت‌های مالی، کشف اشتباهات و تقلب‌های با اهمیت است شایسته است از دانش و تجربیات این افراد به طور کامل بهره‌برداری شود تا بستر تحقق اهداف قانون فراهم آید و تدوین مقررات مربوط، روند دقیق‌تری را طی کند.

در حال حاضر، هنوز آیین‌نامه‌های اجرایی قانون نهایی نشده یا لاقلاً انتشار نیافته است، و از این رو، امکان نظرخواهی از اهالی حرفه قبل از نهایی شدن این آیین‌نامه‌ها جهت تدوین دقیق‌تر و عملیاتی‌تر آنها وجود دارد. با این حال، امید است همکاران و صاحب‌نظران نیز بیکار نشینند و با پویایی و حرکت به موقع، زمینه‌ی دعوت شدن خود را فراهم آورند.

ماده‌ی ۵

طبق ماده‌ی ۵ قانون مبارزه با پول شویی، "کلیه‌ی اشخاص حقوقی

از جمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانکها، مؤسسات مالی و اعتباری، بیمه‌ها، بیمه‌ی مرکزی، صندوق‌های قرض‌الحسنه، بنیادها و مؤسسات خیریه و شهرداری‌ها مکلف‌اند آئین‌نامه‌های مصوب هیأت وزیران در اجراء این قانون را به مورد اجراء گذارند.

ماده‌ی ۶

طبق ماده‌ی ۶ قانون مبارزه با پول‌شویی، "دفاتر اسناد رسمی، وکلای دادگستری، حساب‌برسان، حسابداران، کارشناسان رسمی دادگستری و بازرسان قانونی مکلف‌اند اطلاعات مورد نیاز در اجراء این قانون را که هیأت وزیران مصوب می‌کند، حسب درخواست شورای عالی مبارزه با پول‌شویی، ارائه نمایند."

ماده‌ی ۷ و توضیحات حسابرسی مرتبط

طبق ماده‌ی ۷ قانون مبارزه با پول‌شویی، "اشخاص، نهادها و دستگاه‌های مشمول این قانون (موضوع مواد ۵ و ۶) بر حسب نوع فعالیت و ساختار سازمانی خود مکلف به رعایت موارد زیر هستند:

الف - احراز هویت ارباب رجوع و در صورت اقدام توسط نماینده یا وکیل، احراز سمت و هویت نماینده و وکیل و اصیل در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف وجود دارد. (تبصره - تصویب این قانون ناقض مواردی که در سایر قوانین و مقررات احراز هویت الزامی شده است، نمی‌باشد). ب - ارائه‌ی اطلاعات، گزارش‌ها، اسناد و مدارک مربوط به موضوع این قانون به شورای عالی مبارزه با پول‌شویی در چارچوب آئین‌نامه‌ی مصوب هیأت وزیران. ج - گزارش معاملات و عملیات مشکوک به مرجع ذی‌صلاحی که شورای عالی مبارزه با پول‌شویی تعیین می‌کند. د - نگهداری سوابق مربوط به شناسایی ارباب رجوع، سوابق حساب‌ها، عملیات و معاملات به مدتی که در آیین‌نامه‌ی اجرایی تعیین می‌شود. ه - تدوین معیارهای کنترل داخلی و آموزش مدیران و کارکنان به منظور رعایت مفاد این قانون و آئین‌نامه‌های اجرائی آن."

طبق استانداردهای حسابرسی، حسابرس پیش از پذیرش کار یک صاحب‌کار بالقوه باید با اجرای روش‌های لازم از هویت آن شناخت کافی کسب کند. البته انتخاب مجدد حسابرس برای حسابرسی‌های بعدی، به خودی خود، اجرای مجدد روش‌های هویت‌شناسی صاحب‌کار را ایجاب نمی‌کند. با این حال، اگر تغییری در اوضاع و احوال صاحب‌کار رخ دهد؛ مثلاً تغییراتی در مالکان، هیأت‌مدیره یا کنترل‌کنندگان واحد تجاری روی دهد و این اطلاعات در زمان پذیرش اولیه‌ی صاحب‌کار به عنوان یکی از مبانی پذیرش آن مدنظر بوده باشد، در این صورت بر حسب ارزیابی جدید حسابرس از مخاطرات ناشی از این تغییرات ممکن است بار دیگر روش‌های هویت‌شناسی

صاحب‌کار انجام و مکتوب شود تا شواهد مناسب برای پذیرش مجدد (عدم پذیرش) صاحب‌کار فراهم آید.

هم‌چنین، طبق بخش ۲۲ استانداردهای حسابرسی با عنوان "کنترل کیفیت کار حسابرسی"، صاحب‌کاران موجود به طور مستمر و صاحب‌کاران بالقوه پیش از پذیرش باید ارزیابی شوند، که در این خصوص درستکاری مدیران و شرکای صاحب‌کار از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بدین‌منظور حسابرس تفحص لازم را از طریق مذاکره با اشخاص مرتبط، کسب اطلاعات مکتوب از مراجع ذی‌ربط، و بررسی پایگاه‌های اطلاعاتی مربوط انجام خواهد داد.

توضیح حسابرس درباره‌ی دلایل لزوم کسب شواهد حسابرسی درباره‌ی هویت واحد تجاری می‌تواند به حسابرس در تعامل بهتر با صاحب‌کار کمک کند که بدین‌منظور حتی می‌توان بندی را به قرارداد حسابرسی اضافه نمود. با این حال، رعایت یکنواختی در روابط با صاحب‌کاران ضروری است. یعنی نبود یکنواختی در عملکرد حسابرس می‌تواند به مثابه‌ی درز اطلاعات محرمانه قلمداد شود. در مورد پدیده‌ی "درز اطلاعات محرمانه" جداگانه توضیحات لازم ارائه می‌شود.

در مواردی که شناخت هویت صاحب‌کار پیش از تنظیم متن قرارداد حسابرسی آغاز شده است، می‌توان این موضوع را قبل از پذیرش صاحب‌کار از طریق انجام مکاتبات اولیه با وی در میان گذاشت.

قوانین مقابله با پول‌شویی حسابرس را ملزم به توسعه‌ی دامنه‌ی کار حسابرسی نمی‌کند، اما در کار حسابرسی معمول ممکن است موارد ارتکاب قطعی یا حدسی پول‌شویی یا قرائن بروز آن شناسایی شود که در این صورت گزارش موارد مزبور الزامی است.

شناسایی قطعی یا حدسی موارد پول شویی ممکن است در رابطه با موارد زیر پدید آید:

- قوانین و مقرراتی که مستقیماً به تهیه‌ی صورت‌های مالی مربوط می‌شوند.
- قوانین و مقرراتی که چارچوب قانونی فعالیت واحد تجاری را مشخص می‌کنند.
- سایر قوانین و مقررات.

طبق بخش ۲۵ استانداردهای حسابرسی، حسابرس ملزم است شواهد کافی و مناسبی را در باره‌ی تبعیت واحد مورد رسیدگی از قوانین و مقرراتی که بر محاسبه‌ی مبالغ و افشاجری‌های با اهمیت در صورت‌های مالی مؤثرند، به دست آورد. برای مثال، حسابرس ممکن است به این نتیجه برسد که با نقض قانون تجارت یا قانون مالیات‌های مستقیم، عملی مجرمانه واقع، و مالی مجرمانه تحصیل شده است.

هم‌چنین، طبق بخش ۲۵ استانداردهای حسابرسی، حسابرس ملزم است روش‌هایی را به اجرا درآورد که به کمک آن شناسایی موارد عدم رعایت قوانین و مقرراتی که چارچوب قانونی فعالیت‌های واحد مورد رسیدگی را شکل می‌دهد و برای ادامه‌ی فعالیت، و به تبع آن صورت‌های مالی واحد مورد رسیدگی محوری قلمداد می‌شود، میسر گردد. روش‌های مذکور شامل موارد زیر می‌شود:

- کسب شناخت کلی از چارچوب قانونی و مقررات ناظر بر فعالیت واحد مورد رسیدگی و صنعت آن، و روش‌های کنترلی واحد مورد رسیدگی برای کسب اطمینان از رعایت قوانین و مقررات مزبور.
- واری مکتوبات انجام شده با مراجع صدور مجوز فعالیت و مراجع قانونی.
- پرس و جو از مدیریت و هیأت مدیره‌ی واحد مورد رسیدگی درباره‌ی آگاهی آنها از هر قسم موارد عدم رعایت قوانین و مقررات.
- کسب تاییدیه‌ای از مدیریت واحد مورد رسیدگی مبنی بر این که همه‌ی موارد شناخته شده قطعی یا احتمالی عدم رعایت قوانین و مقررات که آثار آن باید در تهیه‌ی صورت‌های مالی، مورد توجه قرار می‌گرفت، و در صورت امکان پیامدهای قطعی یا احتمالی موارد عدم رعایت مذکور توسط مدیریت افشا شده است.

حسابرسان با انجام این کارها ممکن است حوزه‌های مشکوک به ارتکاب اقدامات مجرمانه را شناسایی کنند.

رعایت قوانین مربوط به پول شویی برای واحدهای تجاری مشمول آن موضوعی محوری است. حسابرس در جریان حسابرسی صورت‌های مالی واحدهای تجاری مشمول قوانین مزبور، اقدامات واحد تجاری برای کسب اطمینان معقول از رعایت قوانین پول شویی را بررسی، اثربخشی آنها را ارزیابی، و از مدیران درباره‌ی رعایت مقررات پول شویی تاییدیه اخذ می‌کند.

اگر بخشی از گروه شرکت‌ها در خارج از حوزه‌ی جغرافیایی کشور قرار گرفته باشد، در این صورت حسابرس اصلی باید یافته‌های با اهمیت حسابرس دیگر را ارزیابی کند، و تعیین نماید

موسسه علمی فرهنگی **ره‌نما**

آمادگی اعطای عامل فروش و یا نمایندگی با شرایط مندرج در سایت به کلیه حسابداران و با موسسات حسابرسی را دارد.

www.RahnamaSoft.com

تولید کننده ی نرم افزار حسابداری

حساب ملی ایران نرم افزار برای ایرانیان

حسابداری
اخذانه داری
انبار داری
حقوق دستمزد
تولیدی صنعتی
حسابداری شعب
حسابداری فروشگاه‌های
خرید و فروش کالا
بانک و چک
بخش سوپرکی

تبریز : ۶۶۵۶۷۳۳۱
صفهان : ۲۴۸۲۴۷۲
مشهد : ۸۴۳۶۷۷۲
قم : ۷۸۲۵۹۳۴

که آیا اطلاعات به دست آمده در نتیجه‌ی اعمال روش‌های حسابرسی گروه، حاوی مطالبی است که شناسایی موارد قطعی یا مشکوک، یا قراین بروز پول‌شویی را میسر سازد، که در این صورت حسابرس موظف است مراتب را به اطلاع مراجع قانونی ذی‌ربط برساند.

آگاه ساختن صاحب‌کار بالقوه از مسئولیت‌های قانونی حسابرس به موجب قوانین پول‌شویی می‌تواند سودمند باشد. به بیان بهتر، صاحب‌کار مطلع می‌شود که حسابرس موظف به گزارش موارد ارتکاب قطعی یا مشکوک، یا قرائن بروز پول‌شویی یا مشکوک، پول‌شویی به مراجع ذی‌ربط است و قوانین حسابرس را از طرح چنین موضوعاتی با صاحب‌کار منع نموده است، اگرچه چنین کاری ضرورتی ندارد.

نکات زیر نیز از روح قانون مبارزه با پول‌شویی استنباط می‌شود:

- به نظر می‌رسد حتی اگر وظایفی غیر از حسابرسی نیز بر عهده‌ی حسابرس باشد باید موارد پول‌شویی یا عملیات و معاملات مشکوک گزارش شود.
- افزون بر این، حتی اگر حسابرس در همکاری خود با صاحب‌کار به این نتیجه برسد که طرف معامله‌ی صاحب‌کار پول‌شویی می‌کند، گمان می‌شود مفاد قانون تسری داشته باشد.

مؤسسه‌های حسابرسی ملزم‌اند با به‌کارگیری روش‌های مناسب، شرکا و کارکنان خود را از مقررات مرتبط قوانین جزایی، و نیز الزامات مرتبط قوانین مقابله با پول‌شویی آگاه سازند و

آموزش‌های لازم را برای شناخت و نحوه‌ی برخورد با فعالیت‌هایی که می‌تواند به پول‌شویی ربط داشته باشد، ارائه دهند. در این زمینه، تدوین رهنمودهای آموزشی می‌تواند سودمند واقع شود.

سطح آموزش هر فرد باید متناسب با خطر مواجهه‌ی آن فرد با پول‌شویی و نقش و مرتبه‌ی حرفه‌ای وی در مؤسسه باشد. در هر حال، مدیران مؤسسه‌ی حسابرسی فارغ از نقشی که در مؤسسه بر عهده دارند باید از الزامات حرفه‌ای و مقررات پول‌شویی شناخت داشته باشد.

ماده‌ی ۸ و توضیحات حسابرسی مرتبط

طبق ماده‌ی ۸ قانون مبارزه با پول‌شویی، «اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجرای این قانون، صرفاً در جهت اهداف تعیین شده در قانون مبارزه با پول‌شویی و جرائم منشأ آن مورد استفاده

قرار خواهد گرفت، افشاء اطلاعات یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط مأموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع بوده و متخلف به مجازات مندرج در قانون مجازات انتشار و افشاء اسناد محرمانه و سری دولتی مصوب ۱۳۵۳/۱۱/۲۹، محکوم خواهد شد.»

با توجه به مفاد استانداردهای حسابرسی و آیین رفتار حرفه‌ای، این ماده‌ی قانونی منطبق با مسئولیت‌های کلی حسابرس مبنی بر رازداری است، ولی جرایم تعیین شده افزون بر جرایم حرفه‌ای قابل اعمال به نظر می‌آید.

ماده‌ی ۹

طبق ماده‌ی ۹ قانون مبارزه با پول‌شویی، «مرتکبین جرم

پول‌شویی علاوه بر استرداد درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم مشتمل بر اصل و منافع حاصل (و اگر موجود نباشد، مثل یا قیمت آن) به جزای نقدی به میزان یک‌چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند که باید به حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران واریز گردد.

تبصره‌ی ۱- چنانچه عواید حاصل به اموال دیگری تبدیل یا تغییر یافته باشد، همان اموال ضبط خواهد شد.

تبصره‌ی ۲- صدور و اجراء حکم ضبط دارایی و منافع حاصل از آن در صورتی است که متهم به لحاظ جرم منشأ،

مشمول این حکم قرار نگرفته باشد.

تبصره‌ی ۳- مرتکبین جرم منشأ، در صورت ارتکاب جرم پول‌شویی، علاوه بر مجازات‌های مقرر مربوط به جرم ارتکابی، به مجازات‌های پیش‌بینی شده در این قانون نیز محکوم خواهند شد.»

برخی پیچیدگی‌ها

همان گونه که قبلاً اشاره شد قوانین پول‌شویی پیچیده است و تفسیر عملی دادگاه‌ها از آن می‌تواند سبب بروز ابهاماتی شود. برای مثال، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- گزارش معاملات مشکوک یا برخورد با قوانین آن موضوع پیچیده‌ای است؛ این که اگر موارد مشکوک را گزارش نکنیم در شرایطی که واقعاً پول‌شویی اتفاق افتاده باشد و یا گزارش موارد مشکوک در

در حال حاضر

هنوز آیین‌نامه‌های اجرایی

قانون نهایی نشده یا

لااقل انتشار نیافته است

و از این رو

امکان نظرخواهی از اهالی حرفه قبل

از نهایی شدن این آیین‌نامه‌ها

جهت تدوین دقیق‌تر و

عملیاتی‌تر آنها وجود دارد

شرایطی که حقیقتاً پول شویی اتفاق نیفتاده باشد. به خصوص تأثیر این مسایل بر بازار کار حسابرسی می‌تواند شدید باشد.

• از طرف دیگر، بسط رسیدگی‌ها و یا پرس و جوها در صورت برخورد با موارد مشکوک می‌تواند سبب هشیاری صاحب‌کار شود و عدم بسط رسیدگی‌ها نیز حسابرس را به نتیجه‌ی قطعی نخواهد رساند.

• ذکر مصادیق در گزارش حسابرسی نیز می‌تواند از مصادیق درز اطلاعات محرمانه باشد و عدم ذکر آن نیز به نوعی با استانداردهای حرفه‌ای تناقض دارد.

بنابراین، باید امید داشت دادگاه‌ها رهنمودهای منتشره توسط مراجع حرفه‌ای حسابداری را مورد توجه قرار دهند. از این رو، شایسته است جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی با هماهنگی یکدیگر و سایر تشکل‌های حرفه‌ای چنین اقدامی را در مورد قانون مبارزه با پول شویی انجام دهند.

کناره‌گیری از کار

اگر حسابرس به این نتیجه برسد که صاحب‌کار یا کارکنان آن مبادرت به پول شویی یا هر اقدام غیرقانونی دیگری می‌کنند، علی‌الخصوص زمانی که نمی‌توان انتظار داشت روابط معمول مبتنی بر اعتماد میان طرفین برقرار شود، آنگاه حسابرس ممکن است تصمیم به کناره‌گیری از کار بگیرد.

حسابرس باید این نکته را نیز در نظر داشته باشد که آیا تداوم همکاری وی با شرکت به خودی خود از مصادیق پول شویی است یا خیر. برای مثال، اگر بر اساس قوانین ذی‌ربط، تداوم همکاری با صاحب‌کار به منزله‌ی همدستی و کمک به جرائم پول شویی قلمداد شود، حسابرس ملزم است بر اساس قوانین مذکور از کار کناره‌گیری کند.

ارتباط با حسابرس جانشین

جرم "درز اطلاعات" ممکن است با الزامات حرفه‌ای مربوط دربارهی ارتباطات با حسابرس جانشین تضاد پیدا کند. هر چند حسابرس فعلی ممکن است در قبال ذکر هرگونه اطلاعات مربوط به پول شویی احساس تعهد نماید، ولی انجام چنین کاری خطر "درز اطلاعات" را در پی دارد. بیان شفاهی این موضوعات نیز کافی نیست. قوانین ذی‌ربط توصیه کرده است اطلاعات مربوط به پول شویی در اختیار حسابرس جانشین قرار نگیرد.

در مواردی که حسابرس نسبت به وقوع پول شویی شک کرده است، حسابرس با توجه به سطح اهمیت موضوع نسبت به تعدیل نمودن یا مشروط نمودن گزارش حسابرسی اقدام می‌کند، و به منظور تعیین سطح اهمیت موضوعات زیر را مورد توجه قرار می‌دهد:

• آیا جرم کشف شده به خودی خود آثار با اهمیتی بر صورت‌های مالی

دارد؟

• آیا پیامدهای جرم آثار با اهمیتی بر صورت‌های مالی دارد؟

• آیا پیامدهای تحقیقات بعدی پلیس یا هر دستگاه تفحصی دیگر، اثر با اهمیتی بر صورت‌های مالی خواهد داشت؟

اگر مشخص شود که پول شویی رخ داده است و مقامات ارشد یا اعضای هیأت مدیره‌ی شرکت آگاهانه در این امر نقش یا دخالت داشته‌اند حسابرس باید این موضوع را مد نظر قرار دهد که آیا گزارش حسابرسی صورت‌های مالی باید مشروط شود یا خیر. هرگونه افشاگری در گزارش حسابرسی باید با توجه به قوانین مربوط به "درز اطلاعات" انجام شود.

در عین حال، زمان‌بندی عامل تعیین‌کننده است. هرگونه تأخیر در انتشار گزارش حسابرسی به این دلیل که پیامدهای یک تفحص هنوز روشن نشده است، احتمالاً غیرعملی است و خود می‌تواند به مثابه‌ی "درز اطلاعات" تعبیر شود. هم‌چنین حسابرس خطر بالقوه‌ی "درز اطلاعات" را به واسطه‌ی عدم انتشار گزارش مشروط در مواردی که انتظار مدیریت و/یا اعضای هیأت مدیره صدور چنین گزارشی است، در نظر می‌گیرد.

درز اطلاعات محرمانه

بر اساس قوانین پول شویی، لو دادن یا "درز اطلاعات محرمانه" جرم محسوب می‌شود. "درز اطلاعات" زمانی روی می‌دهد که فرد به افشاگری مطالب در مواردی می‌پردازد که:

• نسبت به افشاگری درون سازمانی یا برون سازمانی قبلی این اطلاعات قطعیت یا تشکیک وجود داشته باشد، و

• افشاگری مذکور احتمالاً مانع از هرگونه تفحصی شود که می‌توانست

به دنبال آن افشاگری به شرح بالا انجام گیرد.

هر گونه افشاگری اطلاعات یا خبرهای محرمانه‌ای که سبب لطمه زدن به تحقیقات می‌شود توسط فردی که به آن اطلاعات یا اخبار قطعی یا مشکوک دست یافته است یا مخدوش شدن، اختفا یا معدوم نمودن اسناد و مدارک مرتبط با تحقیقات دستگاه‌های تخصصی یا اجازه‌ی انجام این اعمال را دادن یا سبب انجام چنین اعمالی شدن همگی جرم محسوب می‌شوند.

حسابرس برای انجام تحقیقات بیشتر در چارچوب حسابرسی صورت‌های مالی، باید از این موضوع آگاه باشد که بر اساس قوانین پول شویی، وی متعهد است اطلاعات را برای هیچ کس افشا نکند، چرا که در صورت افشاگری مشمول قوانین "درز اطلاعات محرمانه" یا لطمه زدن به فرایند انجام تحقیقات می‌شود. خطر ارتکاب این جرم زمانی به حداکثر می‌رسد که مدیریت و/یا اعضای هیأت مدیره‌ی صاحب‌کار در انجام این تخلفات نقش داشته باشند.

به منظور حداقل ساختن خطرهای مربوط به "درز اطلاعات" این موضوع دارای اهمیت است که هر گونه تحقیق بیش تر تنها در قالب گام‌هایی باشد که حسابرس در عملیات معمول حسابرس انجام می‌دهد "اگر چه حتی این گام‌ها در شرایطی به مصداق‌های "درز اطلاعات" نزدیک می‌شوند". پیش از تفحص بیش تر باید مسئول موارد پول شویی در مؤسسه‌ی حسابرسی را در جریان امر قرار داد، و از او کسب نظر کرد. در مواردی که مدیر یا اعضای هیأت مدیره‌ی صاحب‌کار از حسابرس انتظار دارند تا به واسطه‌ی تشکیک خود، اقدامی را اتخاذ کند نیز خطر "درز اطلاعات" وجود دارد. در این شرایط، حسابرس باید راهنمایی‌های لازم را درباره‌ی "درز اطلاعات" از مسئول موارد پول شویی در مؤسسه‌ی حسابرسی اخذ، و به آن عمل کند.

حسابرس باید این نکته را نیز در نظر داشته باشد که آیا تداوم همکاری وی با شرکت به خودی خود از مصادیق پول شویی است یا خیر. برای مثال، اگر بر اساس قوانین ذی‌ربط، تداوم همکاری با صاحب‌کار به منزله‌ی همدستی و کمک به جرائم پول شویی قلمداد شود یا اساساً خود یکی از مصادیق پول شویی به شمار رود، حسابرس ملزم است بر اساس قوانین مذکور از کار کناره‌گیری کند و در عین حال قبل از کناره‌گیری مسئول موارد پول شویی در مؤسسه‌ی حسابرسی را در جریان امر قرار دهد و نظر وی را درباره‌ی گزارش موارد

مشکوک و موضوع "درز اطلاعات" اخذ کند. در مواردی که حسابرس هم‌چنان تمایل به ادامه‌ی همکاری با صاحب‌کار دارد باید موافقت دستگاه‌های قانونی ذی‌ربط را در این مورد قبلاً اخذ کند.

مصونیت قانونی

در مواردی که مشاور حقوقی یا وکیل متهم به قصور در گزارش موارد قطعی یا مشکوک پول شویی می‌شود، موضوع مصونیت قانونی وی به دلیل سری بودن اطلاعات دریافتی وی از صاحب‌کار می‌تواند پوششی را برای آن مشاور حقوقی متخصص ایجاد کند. به طور کلی، افراد حرفه‌ای شاغل در امور حقوقی در مواردی که مشاوره‌های حقوقی ارائه می‌دهند در مواردی که دعای دادگاهی صاحب‌کار بر عهده می‌گیرند، از این مصونیت بهره می‌برند. اگر حسابرس به اطلاعات سری صاحب‌کار در مواردی که برای آن مصونیت قانونی حرفه‌ای در نظر گرفته می‌شود، دست یابد (برای مثال، از طریق بررسی مکاتبات صاحب‌کار و وکیل حقوقی وی در رابطه با مشاوره‌های حقوقی یا دعای دادگاهی) و از بررسی این مکاتبات، ارتکاب موارد مشکوک پول شویی استنباط شود، حسابرس این نکته را در نظر می‌گیرد که آیا گزارش موضوع به مسئول امور پول شویی در مؤسسه‌ی حسابرسی الزامی است یا خیر. در مورد تفسیر قانونی مصونیت قانونی مربوط به اطلاعات سری ابهاماتی وجود دارد و رویکرد محافظه‌کارانه این است که مصونیت قانونی به حسابرس قابل تسری نیست. لذا چنانچه حسابرس در موقعیت دسترسی به اطلاعات سری صاحب‌کار قرار گیرد. (برای مثال، از طریق بررسی مکاتبات وکیل با صاحب‌کار)، حسابرس موضوع تسری مصونیت قانونی به خود را از مشاور حقوقی جویا می‌شود. راهنمایی‌های لازم درباره‌ی مصونیت حقوقی در قوانین ذی‌ربط ارائه شده است.

گزارشگری برای کسب موافقت دستگاه‌های قانونی ذی‌ربط

حسابرس علاوه بر وظیفه‌ی گزارش موارد مشکوک یا قطعی یا مقرون به قطعیت یا تشکیک پول شویی ممکن است برای پذیرش یا تداوم همکاری با صاحب‌کار جهت انجام "کاری ممنوع شده" نیازمند کسب موافقت دستگاه‌های قانونی ذی‌ربط باشد، چرا که در غیر این صورت حسابرس خود را درگیر

پول شویی نموده است. برای مثال، می‌توان به مواردی اشاره کرد که حسابرس مشکوک شده است که آیا درخواست صاحب‌کار بالقوه برای ارائه‌ی گزارش حسابرسی، به این دلیل است که صورت‌های مالی حاوی عواید مجرمانه، به گزارش حسابرسی منضم شود یا حسابرس مشکوک است که آیا دلیل درخواست صاحب‌کار بالقوه برای کسب گزارش حسابرسی، پیشقدمی آن صاحب‌کار در فعالیتهای غیرقانونی است که به این ترتیب حسابرس ممکن است درگیر تمهیداتی شود که تحصیل، نگهداشت، استفاده یا کنترل اموال مجرمانه را تسهیل می‌کند. در این شرایط، حسابرس علاوه بر روش‌های معمول حسابرسی، ملزم است موافقت دستگاه‌های قانونی را کسب کند.

کسب موافقت دستگاه‌های قانونی، حسابرس را از ارتکاب جرم پول شویی مصون می‌دارد، اما حسابرس را از مسئولیت‌های مدنی یا دیگر تعهدات حرفه‌ای، قانونی و اخلاقی مبرا نمی‌کند. حسابرس به عنوان بدیلی برای کسب موافقت دستگاه‌های قانونی می‌تواند از حسابرسی کناره‌گیری کند، اما در این شرایط نیز حسابرس همچنان ملزم است موارد مشکوک را به مسئول امور پول شویی گزارش کند و موضوع "درز اطلاعات" را نیز ممکن است مد نظر قرار دهد.

نتیجه‌گیری

قانون مبارزه با پول شویی را باید از قوانین نسبتاً پیچیده‌ای دانست که پیاده‌سازی آن در عمل می‌تواند ابهامات و معضلاتی را فراروی مشمولان این قانون قرار دهد. لذا آشنایی هر چه بیشتر با الزامات قانون مزبور و آثار آن بر عملیات و گزارش حسابرسی توصیه‌ای جدی است. با این حال، هنوز موضوع مذکور چندین در جوامع حرفه‌ای مورد توجه قرار نگرفته است که شاید یکی از دلایل آن اطلاع‌رسانی ضعیف در این مورد باشد. لذا امید است در آینده مقاله‌های دیگری توسط اساتید و محققان برجسته حرفه ما تهیه شود و نیز مراجع حرفه‌ای و سازمان حسابرسی در زمینه‌ی تهیه‌ی دستورالعمل‌های کاری و برنامه‌های آموزشی حسابرسان فروگذار نمایند.

* حسابدار رسمی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی قزوین

منابع:

- ✓ قانون مبارزه با پول شویی مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۲ مجلس شورای اسلامی
- ✓ Auditing practices board practice notes, No 12. (Revised) Money
- ✓ laundering – interim guidance for auditors in the United Kingdom. 2007.

پارتوس داده‌ورز

مهندسی نرم افزار

تولید نرم افزارهای مالی، صنعتی، مدیریت ارتباط با مشتری و سیستم های خاص

شماره ثبت: ۳۳۴۳۳

حسابداری

خزانه داری (دفتر چک - دریافت و پرداخت)

اموال و دارایی های ثابت

خرید و فروش

جامع بخش و خدمات

انبارداری

جامع صنعتی (قیمت تمام شده محصولات)

حقوق و دستمزد

گزارش کار (Time Sheet)

مدیریت ارتباط با مشتری (CRM)

www.Partoos.com

تهران خیابان جفاژاده شمالی درسیده به قاضی شماره ۵۵۶ واحد ۲

تلفن ۶۶۵۶۴-۲۱-۰۹۸ (سه خط) / فکس ۶۶۹۲۸۶۹۸